

Het Medikaat

door: Marc Bennink

I

Onbegrijpelijk hoe gecompliceerd het leven is, terwijl de dood zo eenvoudig is. Teleurstellend eenvoudig, constateert Minus ter Braak, terwijl hij de parkeerplaats van de begraafplaats in Bilthoven op rijdt. Vanuit zijn auto speurt Minus links en rechts over het terrein om te zien of hij al mensen ziet. Bekenden misschien.

‘Toon van Tessel, de broer van,’ mompelt hij en hij probeert in het voorbijrijden meer te zien dan slechts zijn markante loopje. Dat loopje was hem eergisteren ook opgevallen bij de begrafenis van diens broer Roemer. Het lijkt alsof hij een trap op loopt. Telkens trekt hij zijn rechterknie iets meer op dan gemiddeld en maakt een pas, daarna schuift het linkerbeen erachteraan. Het lukt Minus om een deel van Toons gezicht te zien. Diepliggende ogen onder dikke witte wenkbrauwen, de rode vlekken op een aardappelachtige huid. Minus heeft iets met gezichten en namen. Altijd al gehad. Het liefst heeft hij bij iedere naamgezicht-combinatie nog een aantal basisgegevens, zoals beroep, mogelijke ziektes, een schandaal uit het verleden. Alles direct oproepbaar.

Minus houdt ervan om de dingen betekenis te geven. Zelfs als ze tegenstrijdig zijn. Hij wil ze dan benoemen en vooral niet zomaar meeknikken met de groep. ‘Ik ben slecht met namen,’ hoorde hij wel eens iemand zeggen, van wie hij ernstig het vermoeden had dat het meer met luiheid en desinteresse te maken had dan met het niet onthouden van namen of gezichten. Dan wilde hij onomwonden vragen waar dat aan lag. Minus vindt dat je een andere soortgenoot op zijn minst moet kunnen herkennen. Niet dat hij zelf altijd even attent is. Hij weet zich feilloos de momenten te herinneren dat hij flink aan het uitweiden was over zijn eigen bestaan, maar dan geen enkele moeite deed om vervolgens te vragen waar de ander zich mee bezighield. Sterker nog, wanneer zijn oratie was afgelopen en hij zijn punt had gemaakt, gebruikte hij de ontstane stilte om zich snel uit de voeten te maken. Het bezoeken van een begrafenis als vandaag zou ook wel eens voor de nodige ongemakken kunnen zorgen.

Het is een warme herfstdag. Hoge kale bomen bepalen het beeld op de parkeerplaats. Toch is er op de grond geen overvloedig blaadje te vinden. Alles ziet er even verzorgd en strak uit. Net als de mensen. Hij ziet ze lopen naar het uitvaart-centrum, met haar grijze hoekige vormen. Gekleed in zwarte pakken, stemmige jurken en jassen over de arm. Waarbij de zon het tafereel netjes binnen de lijntjes kleurt. Weer twee passanten. De ouders van Klaas-Jan. Het echtpaar dat schuin rechts voor zijn auto loopt is flink bejaard en ondersteunt elkaar. Minus heeft te doen met die oude moeder. Voor haar moet het verschrikkelijk zijn om vandaag haar zoon te moeten begraven. Maar met die vervelende burgerlijke zak van een stiefvader, heeft hij helemaal niets. Waarom is hij eigenlijk niet dood?

Als een van hen zich dreigt om te draaien kijkt Minus bewust de andere kant op, zoekend naar een vrije plek, terwijl er nog maar acht auto's op de hele parkeerplaats staan. Minus wil zijn auto het liefst zo dicht mogelijk bij de uitgang zetten. Hij hoeft geen haast te maken, want hij ziet dat het nog niet drukker wordt. Toch wil iedereen na een begrafenis tegelijkertijd weg. Mensen zijn geëmotioneerd of willen niet de rest van hun dag hier doorbrengen en doen dan soms de gekste dingen. Zijn vader zou zoiets zomaar gezegd kunnen hebben. Die waarschuwde voortdurend voor andere mensen. Mensen die rare dingen deden; je voor de gek hielden of niet de waarheid spraken. Je moest voor hen oppassen, vond hij. Nederland zat helemaal vol met dat soort mensen, behalve in Zeeland. Daar waren ze oprecht én rechtdoorzee. Hij gaf zijn vader op dat soort momenten altijd gewoon gelijk, want in discussie gaan vond hij te veel gedoe. Ook al broeide de natuurlijke drang om tegen hem in te gaan, ook bij hem. Ach,

zijn vader. Die wist toch helemaal niet wie hij was. Die wist niets van het leven dat Minus leidde en de twijfels die hij had.

Minus herinnert zich een voorval uit zijn jeugd dat hem zeer had geraakt. Een vriend, Theo, met wie hij sinds de kleuterschool omging en met wie hij alles deelde, had op een dag een portemonnee gepikt uit een kleedkamer van de voetbalclub waar ze beiden speelden. Ze moesten toen veertien jaar zijn geweest. Zonder Minus te vertellen wat er precies gebeurd was, vroeg Theo hem om bij het bestuur te liegen over die bewuste middag en te vertellen dat hij bij Minus was en dus niet in de buurt van de sportclub. Minus had geen moment getwijfeld en beaamde het verhaal. Later bleek dat Theo tegen het voetbalbestuur had verteld dat hij had gehoord dat Jaïr, een donkere jongen uit hun team, erbij betrokken was.

De politie vond de volgende competitiedag een lege portemonnee in de tas van Jaïr en hij werd meegenomen naar het bureau. Jaïr werd bij gebrek aan bewijs weer vrijgelaten, maar wel geroyeerd van de voetbalclub. Minus, die verhaal ging halen bij zijn vriend, kreeg te horen dat hij zich niet moest druk maken en dat Jaïr toch een onbetrouwbare roetmop was. Toen hij daags erna het voorval aan zijn vader vertelde en hem om raad vroeg, deed zijn vader het af met 'kwajongensstreken'. Soms striemde het verleden je in het gezicht. Hij heeft zijn vader nooit verteld hoe deze geschiedenis zijn vertrouwen in Theo definitief had geschaad, hoe erg hij het verlies van de vriendschap ook vond. Minus is er nooit meer op terug-gekomen.

Ondertussen heeft hij de ideale plek gevonden. Hij checkt in de binnenspiegel nog even of zijn stropdas goed zit, want vaak genoeg heeft hij op officiële gelegenheden gestaan met een nauwelijks geknoopte of scheef gevouwen das.

Dit keer moet er niets op hem aan te merken zijn. Nu had hij er bij beide plechtigheden extra op gelet. Minus zet de motor af en maakt zijn veiligheidsgordel los. Hij blijft nog even zitten en staart naar de goed onderhouden bosrand naast hem. De opgedroogde modder onder de gekapte coniferen is netjes aangeharkt. Een begraafplaats moet er altijd goed verzorgd uitzien, net als de begrafenis zelf. Een strak tijdschema, van alle gemakken voorzien, zodat de nabestaanden, die het toch al niet makkelijk hebben, nergens door worden afgeleid. Gelegenheid voor een praatje aan het begin, de plechtigheid zelf, met muziek uiteraard en dan het afscheid en een nazit met koffie en zelfs iets voor de kinderen. Maar willen de bezoekers van een begrafenis niet juist wat afleiding? Het gevoel dat het niet allemaal zo geregisseerd is. Ze willen de overledene toespreken, hun leven delen met anderen, vieren, samenvatten en niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Daar hoort juist wat afwijkend gedrag bij.

Minus zoekt. Hij wil uitstappen, maar zakt nog even terug in zijn autostoel. Hij laat zijn schouders zakken en knippert langzaam met zijn ogen. Telkens wanneer hij zijn ogen sluit ziet hij beelden van zijn vrienden: Johan en Klaas-Jan in Frankrijk; Johan en hijzelf op een boot in de Amsterdamse grachten; als jonge studenten op de Grote Markt in Groningen; Johan in een heftige discussie met onder anderen Klaas-Jan en hemzelf. Johan met Klaas-Jan en clubgenoten op het landgoed Molenslot.

Als hij opzij kijkt ziet hij de annonce op de rijdersstoel. Op die foto staan ze in innige omarming. Het is een foto van vlak na de tijd in Groningen, maar nog voor dat ze samen een onderneming zijn gestart. Als hij de annonce omdraait ziet hij een tekst:

Onze grootste angst is niet dat we tekortschieten
Of dat we niet bereiken wat we willen bereiken
Onze grootste angst is 'n oneindige macht over anderen
En dat we dingen bereiken ten koste van anderen
Onze grootste angst is dus niet de duisternis
Maar juist het felle licht waarin we zoekraken
Onze grootste angst is niet je nietig voelen
Onze grootste angst is anderen in je schaduw laten staan
Sta dus in het volle licht
En geef anderen de ruimte om dit ook te doen.

Minus kent de tekst ergens van, maar kan die niet thuisbrengen. De woorden zorgen wel voor een draaikolk van beelden. Hij probeert de carrousel in zijn hoofd te stoppen, maar dit gebeurt niet. De impact van de dood van zijn vrienden overvalt hem opnieuw. Uit alle macht probeert hij vrolijke plaatjes op te roepen en hoewel hij niet erg emotioneel is geweest de afgelopen dagen, merkt hij dat hij Johan mist. Minus voelt dat zijn ogen beginnen te branden. Hij haalt diep adem en stapt uit.

Nadat hij buiten nog een paar teugen lucht in zijn longen heeft gezogen, ter vervanging van zijn zojuist gestopte nicotineverslaving, schuift hij tussen de mensen naar binnen. Net als bij de begrafenis van twee dagen eerder, probeert hij zijn blik net boven de groep aanwezigen te richten. Zodoende hoeft hij niemand aan te kijken. Hij is beducht voor vragen van semibekenden over zijn lange afwezigheid. Bovendien is hij, ondanks de wetenschap dat zijn ex-verloofde Sarah in het buitenland zit, zenuwachtig. Bang dat ze ineens voor zijn neus staat. Hij worstelt met zijn jas bij het register als hij achter zich zijn naam hoort roepen. De stem alleen herkent hij niet, dus draait hij zich om.

‘Zijn we weer,’ zegt Warner Groothuis, zijn vriend en clubgenoot uit Groningen. Warners gezicht dat er meestal wat verkreukeld uitziet, is opgewekt. Hij helpt Minus met zijn jas en duwt hem voorzichtig uit het groepje mensen. Minus weet dat Warner zeer goed bevriend is met Roemers familie. Bij Roemers begrafenis is Minus direct na de plechtigheid, weggegaan, dus heeft hij hem niet kunnen spreken.

‘Lang geleden man. Ik denk een jaar of tien zeker dat we elkaar zagen,’ vervolgt Warner.

Minus knikt bevestigend, maar antwoordt: ‘Toch wel apart dat de families van Johan en Klaas-Jan een gezamenlijk afscheid op zo’n korte termijn hebben kunnen regelen.’

Warner heeft het altijd prettig gevonden dat Minus van de directe aanpak is en niet naar argumenten zoekt om zich te verdedigen. Eerder de boel ontwijkt en dus niet probeert om zijn lange afwezigheid goed te praten. Of, zoals zovelen, onhandig probeert samen te vatten. Voordat Warner hierop kan reageren vervolgt Minus: ‘Ik denk dat het iets met de media-aandacht te maken heeft. Zo’n vliegtuigongeluk met betrekkelijk veel Nederlanders aan boord is altijd groot nieuws. Ik hoorde zelfs dat er een andere familie moest wachten met de uitvaart van vandaag.’

‘Ik weet niet of het waar is hoor, maar ik hoorde dat een oom van Klaas-Jan een ex-wethouder hier in Bilthoven is, die ervoor gezorgd heeft dat deze dubbele uitvaart voorrang kreeg.’

Warner haakt meteen in: ‘Oh? Ik hoorde dat het was omdat de familie Hardenbroek van adel is en hier een familiegraf heeft.’

‘Lijkt me sterk,’ zegt Minus op een vrolijke toon, ‘dan laten ze zich toch niet in met gepeupel zoals de familie Cats.’

‘Haha, alsof de adel in deze tragische omstandigheden ineens onmenselijk zou zijn.’

‘Ze doen wel vaker vreemde dingen.’

‘Jij kan het weten,’ zegt Warner, ‘Jij was er bijna mee getrouwd.’

‘Touché.’

Warner en Minus bewegen zich geleidelijk verder uit de drukte bij de ingang. Minus blijft zich verbazen over het feit dat ze deze dubbele uitvaart uit handen van een nationaal rampencomité hebben weten te houden. Warner is het daarmee eens: ‘Dan hadden we nu in een grote loods bij Schiphol gestaan, net als bij die MH17-ramp van een paar jaar geleden.’

‘Dat kan je hele dag verpesten,’ zegt Minus droog. Hij is dol op dit soort doodoeners. Hij weet nog hoe hij zijn geliefkoosde opmerking ‘Verrek, daar ken ik jou van’ een keer tijdens een EK-wedstrijd in 1988 in Leiden tegen prins Willem-Alexander had geroepen, zonder te weten wie dat blonde studentje was.

Warner vraagt zich af hoe zoiets dan verder zou gaan. Heb je eerst een gezamenlijke dienst en hebben dan alle betrokkenen daarna hun eigen uitvaart? Hoe zou het dan bij die BN’er zijn gegaan, die aan boord was? Die heeft zijn eigen uitvaart toch, of heeft die weer een impresario, die beide mediamomenten nog even aangrijpt. Minus kijkt hem onderzoekend aan. Hij vindt zijn vriend helemaal

geen type om volkszangers te kennen. Eerder chef-koks van goede restaurants of wijze oude mannen uit gemeenteraden. Sowieso geen jonge mensen. Hoewel hij van dezelfde leeftijd is als Minus, ziet hij er een stuk ouder uit. Grijs manen, hoornen bril met dikke glazen op een forse puntige neus en een wat gevlekte losse huid onder de kin. In alles een nette meneer, goede Noord-Hollandse familie, maar geen adellijk bloed.

'Jij ziet er trouwens verdomd goed geconserveerd uit, Minus,' zegt Warner met een gemaakt bekakt accent.

'Dank je,' zegt Minus, die zeker weet dat zijn vriend een oprecht compliment maakt. Van het allereerste begin heeft hij Warner een van de meest vriendelijke mensen gevonden, die hij ooit in zijn leven heeft ontmoet.

'Ja, ik zie je aarzelen, toch meen ik het hoor.'

'Goed om te horen,' antwoordt Minus, die nu ziet dat er iemand richting Warner opschuift om hem te gaan begroeten. Warner wordt op zijn schouder getikt door een dikke, onsmakelijk uitzierende man, die Minus niet meteen thuis kan brengen. De begroeting is plichtmatig en de dikke man stelt een gezwollen vrouwtje aan Warner voor dat onder zijn oksel vandaan lijkt te komen. Een goede gelegenheid voor Minus om kort het publiek rond te kijken of hij nog bekenden ziet. Warner wimpelt het stel snel af en ze lopen samen richting de aula waar het inmiddels behoorlijk druk is geworden.

'Zeg Warner, er is gisteren bij de uitvaart van Roemer nauwelijks gesproken over hun trip naar Oostenrijk en waarom ze samen in dat toestel zaten,' zegt Minus, 'Of heb ik iets gemist?'

'Nee, je hebt niets gemist, en het was trouwens eergisteren. Maar volgens mij is dat niet belangrijk. Ze vlogen vanwege hun werk wel vaker samen.'

'Maar er is nog steeds niets duidelijk geworden over hun onderneming en waarom ze in Oostenrijk waren.'

Warner haalt zijn schouders op.

'Vliegtuigongelukken blijven altijd vaag,' zegt hij. 'Weet je nog dat toestel in Libië, met dat jongetje dat het als enige overleefde, en natuurlijk onze nationale ramp in de Oekraïne.'

'Ja, en dan komt vanzelf de hele riedel weer langs, Tenerife, Faro,' vervolgt Minus.

'Dat weet jij dan weer, met dat rare geheugen van je,' onderbreekt Warner hem, 'Dan weet je zeker ook nog de jaartallen en het aantal doden uit je hoofd?'

Minus kijkt trots. Als een quiz-kandidaat, die het winnende antwoord weet zegt hij: 'Tenerife, 1977, 550 slachtoffers, PanAm-toestel, veel Nederlanders aan boord, Faro, 1982, Martin Air, 56 doden, SLM-Ramp 1989, Suriname, veel voetballers, de Bijlmer-ramp, EL AL cargo vliegtuig...'

'Ik had het niet moeten vragen.'

De auladeuren gaan nu open. Minus zoekt opnieuw naar bekende gezichten, maar ziet zo snel niemand. Als hij vervolgens een blik op zijn schoenen werpt ziet hij dat deze vaal en vies zijn. Hij probeert ze langs de achterkant van zijn broek een korte poetsbeurt te geven, maar voelt dan een kort tikje tegen zijn revers.

'Weet je wie ons daar wellicht meer over kan vertellen?' zegt Warner met opgestoken wijsvinger. 'Maarten van Till.'

'O ja, zie je hem ergens?'

'Jazeker, hij staat achter je.'

Minus draait zich om en kijkt recht in het gezicht van Maarten. Hij pakt snel zijn hand en begroet zijn vriend.

'Staan we weer,' zegt Maarten, 'Waar hadden jullie het over? Behalve over het feit dat we de heer Ter Braak al een tijd niet hebben gezien.'

Minus vouwt zijn gezicht in een vriendelijke stand, maar heeft geen zin om te reageren en kijkt naar Warner.

'Over vliegtuigrampen,' zegt deze.

‘Logisch,’ lacht Maarten, ‘Dan is het goed dat je hem niet naar sportuitslagen en wereldrecords hebt gevraagd.’

‘I know,’ lacht Warner terug.

‘Nou,’ zegt Minus, ‘eigenlijk hadden we het over hun laatste trip. Dat werkbezoek aan Oostenrijk, daar heeft niemand het over. Het gaat nu meer over de ramp op zich en die BN’er, die aan boord was.’

‘Wie zegt dat het een werkbezoek was?’ merkt Maarten op en hij kijkt de anderen veelbetekenend aan.

‘Oh, wat weet jij daarover?’ vraagt Warner.

‘Helemaal niks,’ glimlacht Maarten, ‘Ik noem alleen Kiev en Budapest, dan weten jullie genoeg.’

‘True,’ antwoordt Minus, ‘maar dan hebben we het weer over de dingen die we al weten. Wordt het niet eens tijd dat wat we nog niet van ze weten te horen krijgen? Of verdwijnt dat straks allemaal onder de grond.’

‘Ik ben bang van wel,’ zegt Maarten stellig.

Warner en Minus kijken hun vriend nog even hoopvol aan. Hij kijkt wat laconiek om zich heen, maar zijn gezichtsuitdrukking verraadt dat hij meer weet. Minus neemt zijn onberispelijke antracietgrijze pak dat misschien wel drie keer zo duur als dat van Minus en Warner samen, in zich op en probeert Maarten in de ogen te kijken. Deze ontwijkt zijn blik en krabt nonchalant aan zijn achterhoofd, waardoor zijn blauw-rode zegelring om zijn ringvinger goed te zien is. Dan zegt hij ineens: ‘Ik denk dat hun eigen vrouwen er niets van wisten, behalve hun aankomst- en vertrektijden misschien. Verder blijft het gissen. En ik houd niet van gissen, zoals je weet.’

Nu kijkt Maarten wat arrogant om zich heen. Alsof hij net een doortastend inzicht aan een grotere groep toehoorders heeft verteld. Gevolgd door een grijns.

‘Het is raar om te bedenken dat niemand wist hoever ze waren, of hoe dichtbij, misschien was de trip naar Wenen een doorbraak, misschien ook niet,’ zegt Warner, ‘Wellicht kan hun kantoor hier in Bilthoven uitsluitsel geven, maar wat is dat waard, zonder Johan of de anderen?’

‘Dat bedoel ik,’ mompelt Maarten, ‘gissen.’

Warner, op wie Maartens opmerking duidelijk invloed heeft, vervolgt: ‘Ik bedoel, Anneloes moet dat gaan bepalen, maar ik vraag me af wat zij weet?’

‘Eerlijk gezegd ben ik er wel klaar mee,’ zegt Maarten. ‘Dat gedoe. Bijna dertig jaar werken aan een project waarvan het resultaat nog steeds onduidelijk is.’

Even kijken ze alle drie om zich heen. Dan begint Warner hardop te lachen.

‘Ik weet het. Het is een dekmantel! Een cover-up. Ja, voor drugs of wapens.’

Maarten en Minus lachen mee. Het idee dat het bedrijf van de drie mannen iets anders is dan een serieuze onderneming, werkt op de lachspieren. Een onderneming, waar zoveel research, geld en tijd in zat en waarvan de oprichters de werkelijke toedracht niet wilden vertellen, is helemaal niet onlogisch.

‘Een dekmantel, wat een grap zeg,’ schatert Minus. ‘Thailand? Kinderporno?’

‘Ai!’ roept Warner en hij duwt zijn wijsvinger voor zijn lippen.

‘Misschien is het vliegtuig toch opgeblazen,’ zegt Minus.

Maarten staat nu hardop te schateren. Een klein beetje diskrediet voor de overledenen, over wie niets dan goeds wordt verteld op zo’n dag, vindt hij blijkbaar uitermate grappig. Bovendien werkt het erg aanstekelijk en ze moeten alle drie hard lachen en daarmee van alle kanten bekeken. Afkeurende blikken zijn hun deel. Maarten kucht opzichtig in zijn samengebalde hand, geeft beide mannen een klapje op hun schouder en verlaat de groep.

‘Ik zie mijn vader daar verderop. Ik moet me bij hem aansluiten, uiteraard.’

‘Later,’ groet Warner nog, half in een lach, ‘Noblesse oblige.’

‘Inderdaad, ’s lands eer staat voorop.’

Ze kijken Maarten na en zien hoe hij zich aansluit bij een groepje mannen rondom een rolstoel, waarin de vader van Maarten zit. Minus ziet de opvallende houten kralenketting om de schouders van Maartens vader. Met aan het uiteinde een twintig centimeter groot kruis dat asymmetrisch op zijn buik

rust. Een van de mannen kijkt over Maartens schouder hun kant op en mompelt vervolgens iets in het oor van de oude man. Warner en Minus kijken elkaar aan. Warner laat blijken dat hij het kruis ook gezien heeft en moet grinniken.

‘Zwaar gelovig, die Van Tills,’ zegt hij droog.

‘Behoorlijk zwaar.’

‘Jammer dat het tussen Maarten en Johan nooit meer helemaal goed gekomen is,’ concludeert Minus. ‘Nu is het definitief te laat.’

Langzaam zwelt de muziek in de aula aan. De mensen komen in beweging en gaan de aula in.

‘En dan moeten die kisten er nog bij,’ grapt iemand zachtjes tussen de aanwezigen. De intro van dit klassieke stuk is Minus even ontschoten, maar na een paar akkoorden herkent hij duidelijk Don Giovanni.

Wie hield er eigenlijk van opera van die twee? denkt Minus.

‘Johan,’ antwoordt iemand voor hem.

Onzin, ik heb Johan in al die jaren nog nooit over een opera gehoord, laat staan dat hij er weleens naartoe ging. Dan herinnert hij zich een avond met Johan en zijn vrouw Anneloes in Rome. Dat moet zo rond het millennium zijn geweest. Don Giovanni in het operagebouw van Rome. Iedereen in avondkleding en black-tie. Hij ziet nu weer voor zich hoe hij alleen naar het operagebouw was gegaan, eerst een stuk met de taxi en daarna een wandeling door Rome. Nee, hij was alleen naar het restaurant gegaan waar Johan en Anneloes waren en samen met hen naar de opera, zo was het. Hij was alleen, omdat het met Sarah stukgelopen was en hij, niet eens uit medelijden, was uitgenodigd door Anneloes om samen met Johan in Rome een paar dagen door te brengen. Bijzondere trip. Anneloes moet het ook bijzonder hebben gevonden en het daarom hebben uitgekozen. Klaas-Jan was zeker geen liefhebber, die had niks met klassieke muziek. Eigenlijk is Don Giovanni niets voor een begrafenis. Eerder die Zauberfleute of het Requiem, maar Anneloes zal er zeker haar redenen voor hebben gehad.

Anneloes en Johan, die toen al onafscheidelijk waren, wisten dat ze voor het leven aan elkaar verbonden zouden zijn. Was het een goed huwelijk geweest? Zou ze ooit een nieuwe man in haar leven accepteren? Een vreemde gedachte op deze begrafenis. Alhoewel, leven en dood komen altijd samen op zo’n dag. Anneloes is daar zeker niet mee bezig. Haar dagen staan nu in het teken van deze gebeurtenis en van de vele zaken rondom het leven en werk van Johan. Ze had Minus toen ze elkaar belden over het overlijden van Johan en zijn vrienden, er al iets over gevraagd. Of Minus niet wilde helpen met het uitzoeken van allerlei vragen, die nu op haar afkwamen. Ze wist dat Minus daar meer van moest weten, in ieder geval meer dan zijzelf en ze had iets gezegd over dat hij een van de weinigen was die ze vertrouwde. Hij had de boot nog even afgehouden, maar wist dat ze er snel op terug zou komen. Het valt Minus nu pas op dat beide kisten exact hetzelfde zijn en hij stelt zich voor hoe het zou zijn als beide mannen in één kist zouden worden begraven. Zou dat niet veel meer recht doen aan hun vriendschap, hun levens, hun lange samenwerking? De muziek wordt weggedraaid en het wordt volledig stil. Een teleurstellend niets, geen geluid, geen beeld. Niets.

Op de voorste rij, drie plaatsen links van Anneloes, staat iemand op. De regie is duidelijk in handen van de families zelf, want de bekende begrafenskraaien zijn nergens te bekennen. Met een paar gevouwen A4’tjes betreedt een lijzige, keurig uitziende man het spreekgestoelte. Minus kijkt om zich heen. Veel strenge gezichten; op de voorste rijen veel verdriet en schokkende schouders. Honderden gedachten in al die hoofden. Gedachten bij de overledenen, bij de nabestaanden, maar vast ook een aantal die met andere zaken bezig zijn: hun werk, hun eigen familie, hoelang dit gaat duren. Minus zit nu ongegeneerd een aantal vrouwen te begluren. Bij het in zich opnemen van de diverse dames rollen de namen een voor een door Minus’ hoofd. Antoinette, Marie-Christine, Sarah... Ach, die lieve Sarah. Zijn grote liefde. Hij weet nog goed wanneer hij haar voor het eerst zag. Op Molenslot, begin jaren tachtig. Johan en hij waren met de jaarclub uitgenodigd op het landgoed van de familie Van Raaders, via Maarten, ergens in het oosten van het land. Die dag en avond had hij geprobeerd een vriendin van de Van Raaders te versieren, maar de eerste glimp van Sarah was hem het meest bijgebleven.

Ze was toen heel jong en moest vroeg weg van het feestje. Hij moest nog vaak denken aan haar heerlijke verschijning, leunend op een oude fontein. De man op de voorgrond, naast de kisten, schraapt zijn keel.

II augustus 1980

Een felle zomerzon bestraalt de Grote Markt van Groningen. Het statige grijze stadhuis is omsingeld door allerlei kraampjes. Geen marktkramen dit keer, maar uitstallingen met folders over alles wat er in de stad Groningen en haar universiteit te beleven valt. De terrassen zitten vol en op de meeste tafeltjes staan grote glazen bier. Een paar ervan zijn voor toeristen, een enkele is bezet door een Stadjer, maar de meeste door studenten, die zijn neergestreken bij de kroegen rondom het oude stadhuis, als meeuwen op een vuilnisbelt.

Met een stapel folders van de diverse studenten-verenigingen in zijn hand baant Minus zich een weg naar het midden van het terras, tegenover café de Grootte Griet. In de rotanstoelen rondom een kleine tafel zitten zijn nieuwe vrienden, die hij gisterenavond voor het eerst sprak. Hij had contact gemaakt via een circuit van studentenhuizen, die allerlei logees onderdak boden in deze periode. Het is KEI-week, de introductietijd van de universiteit van Groningen en dit zijn de dagen waarin het moet gebeuren: lid worden van een studentenvereniging of juist niet. Je stortten op je nieuwe studietijd of op het studentenleven van de stad Groningen, zonder sluitingstijden.

Volgens zijn vader was er geen keuze. Je studeert in de tijd die ervoor staat. Wat Minus verder doet maakte hem niet uit. Als hij maar niet zo'n stinkend corpslid wordt, die zich boven de rest verheven voelt. Minus had zijn besluit echter al genomen. Hij wil lid worden van een studentenclub en dan ziet hij wel wat er van studeren terechtkomt. Groningen kon eenvoudigweg niet veel verder van Vlissingen vandaan liggen. En dat leek hem prima.

'Môge!' roept hij enthousiast naar de jongens, als hij vlak bij de tafel is.

'Hé, Soldaat van Oranje dat zeggen we hier niet dat is Leids,' komt er uit een van de monden, 'Groningers roepen "Atjoo".'

Minus lacht terug naar Jeroen. Een beer van een vent, die tweedejaars is. Hij is het afgelopen jaar geen lid geworden bij Vindicat, omdat hij snel zijn propedeuse wilde halen. Wat overigens niet geheel gelukt was.

'Echt waar? Dokter Anders. Heb je soms een broer hier studeren, omdat je alles weet,' antwoordt Minus.

De anderen aan tafel moeten lachen en een van hen, Teun Troosthof, op de middelbare school al voorzien van de bijnaam Teun Korsakov, reageert: 'Yo Minus, regel even een stoel, dan bestel ik nog meer bier.'

'Jeroen is by the way al tweedejaars,' roept iemand, 'Dat zal je nog vaak genoeg horen.'

Teun, die de avond ervoor al Minus' sympathie had gewonnen door voortdurend met kratjes bier door te komen, komt uit Warmond en is een typische kakker van goede Leidse komaf. Ondanks de hoge temperaturen is hij gestoken in een zeiljack met een stijve kraag, waarvan hij de mouwen flink heeft opgestroopt. Zijn onderarmen zijn krachtig en verraden veel watersport. Ze zien eruit als kabels. Nu gaat een van die armen sierlijk de lucht in en zonder te kijken verwacht hij elk moment bediening. Gek genoeg werkt het ook nog. Minus, gooit zijn stapel folders op het tafeltje en trekt snel een stoel naar zich toe. Zelf loopt hij al de hele ochtend te zweten en hij heeft een niet te stoppen zin in bier.

'Hé, Minus, wat ga je eigenlijk studeren?' vraagt de jongen tegenover hem, die zich voorstelt als Maarten van Till.

'Geschiedenis.'

'Zo, boeiend!' zegt Maarten met een cynische ondertoon.

'Dan ben je wel de enige.'

‘O ja, wat doen jullie dan zoal?’

‘Bijna iedereen studeert rechten of economie. Ikzelf doe economie.’

‘Behalve Johan,’ vult Teun aan, ‘die doet medicijnen.’ ‘Geneeskunde,’ verbetert iemand.

‘Waar is Johan eigenlijk?’ vraagt Maarten, terwijl hij om zich heen kijkt. ‘Hij zou toch ook aansluiten?’

‘Ach, mis je je vriendje nu al?’ plaagt Teun.

‘Houd je kop.’

Teun legt aan Minus uit dat Johan en Maarten elkaar uit Heemstede kennen en bij elkaar op de middelbare school hebben gezeten. Ook drie van hun vier ouders waren ooit lid bij het Groningse corps en ze hadden jaren geleden afgesproken dat ze samen in Groningen zouden gaan studeren. Het enige echte verschil tussen hen was hun studiekeuze. Maarten deed voornamelijk economie om zijn familieaanzien en kapitaal in stand te houden en Johan geneeskunde om zich op de wetenschap te kunnen storten.

De manier waarop Teun de dingen uiteenzet bevalt Minus wel. Hij straalt zelfvertrouwen uit, waardoor je meteen dingen van hem aanneemt. Dit soort vrienden had Minus niet in Middelburg. De jongens met wie hij daar op de middelbare school zat keken altijd de kat uit de boom en spraken weinig. Minus hield daar niet van. En hoewel hij zelf in zijn puberjaren niet echt welbespraakt was vond hij dat wel belangrijk.

‘Johan is dus een man met een missie,’ constateert Minus.

‘Missie?’

‘Ja, geneeskunde is echt voor mensen, die weten wat ze willen doen later. Dokter worden is een roeping en bij studies als de onze zien we toch later wel wat de bedoeling is.’

‘Jaaaa, let op heren,’ zegt Teun nu hardop, ‘Die Minus hier heeft het allemaal door, pas dus op met wat je zegt.’

Minus is blij dat hij een goede indruk heeft gemaakt en begint zich op zijn gemak te voelen. Zonder echt te hoeven uitwijden over zijn eigen afkomst of geboorteplaats, kan hij in dit gezelschap zichzelf zijn. En eerlijk gezegd had hij zich dat een paar dagen eerder in de trein hiernaartoe niet voor kunnen stellen.

Nu arriveert ook Charly met in zijn kielzog een nieuwkomer. ‘Klaas-Jan Hardenbroek,’ stelt deze zich voor.

‘Met Klaas-Jan heb ik gisteren nog staan drinken toen de meesten al wegwaren,’ vertelt Charly stoer. ‘Logeert op het Zuiderdiep.’

Klaas-Jan kijkt nog wat onwennig naar de groep studenten rondom de terrastafel. Samen met Charley schuift hij bij de vrijgekomen tafel met twee stoelen aan. Voor Maarten de gelegenheid om dichterbij Minus te gaan zitten en hem uit te horen over zijn logeeradres. Als Minus vertelt dat de Westersingel, niet Westersingel 39, maar nummer 26 is, kijkt Maarten een beetje teleurgesteld. Minus legt uit dat er eigenlijk nooit iemand thuis is en dat hij het adres via een vriend uit Vlissingen had, die al bijna is afgestudeerd.

‘Oké, knorrenhuis dus.’

Minus heeft geen idee hoeveel studentenhuizen er zijn in Groningen en hoort nu alles over bekende straten: de H.W. Mesdagstraat, Josef Israëlsstraat, A-Kerkhof, Vismarkt, Poelestraat en vooral wie de jongens daar kenden om er een plekje te bemachtigen. Hij begrijpt uit hun verhalen dat je misschien wel een logeeradres hebt, maar dat het nog geen garantie is voor een plek in een corpshuis. Maarten vertelt hem nu zeer gedetailleerd hoe het hospiteren in de verschillende corpshuizen eraan toe gaat. Een huis en een club vormen je leven in Groningen en reputaties van vóór je studententijd tellen niet meer. Je begint helemaal blanco, dus zijn de komende dagen, het aanmelden voor Vindicat en vooral het doorstaan van het introductiekamp cruciaal. Minus zuigt alle informatie gretig in zich op.

‘Waar kom je eigenlijk vandaan?’ vraagt Charly, die hem met een grote grijns aankijkt, ‘Wacht laat me raden? Je accent heeft iets Zuid-Hollands, in ieder geval onder Rotterdam, klopt dat?’

‘Helemaal. Ver onder Rotterdam inderdaad,’ lacht Minus. ‘Verdomd,’ zegt hij, ‘Minus dat lijkt me een Zeeuwse naam, niet?’

‘Klopt ook, ik kom uit Middelburg, geboren in Vlissingen,’ zegt hij met een Zeeuws accent, waardoor Middelburg, Meddelburghù en Vlissingen, Flessingen wordt.

‘Kolere, das een end weg,’ roept Maarten, ‘Ik vind Groningen ver, maar jij zit helemaal vier uur in de trein.’

‘Langer, als ik pech heb. En jullie?’

‘Amsterdam,’ zegt Charly, ‘en vraag me niet wat ik hier kom doen, want dat weet ik zelf ook niet.’

Klaas-Jan moet lachen. Jeroen vertelt dat hij uit Enschede komt. Teun uit Warmond, vlak bij Oegstgeest en Warner net als Charly uit de hoofdstad. Midden in een zin van Klaas-Jan, die iets over zijn middelbareschooltijd vertelt, roept Maarten ineens: ‘Ja hoor, daar zal je hem hebben.’

De jongens kijken als een groep eenden allemaal in het verlengde van zijn uitgestoken arm. Over de Grote Markt loopt een opvallende, slungelige figuur. Met zijn hand bedekt hij deels zijn ogen tegen de felle zon en speurt rond. Ook hij heeft een stapeltje folders in zijn hand die hij bij de diverse stands heeft verzameld. Het valt Minus op hoe rustig hij loopt en hoe bedachtzaam hij om zich heen kijkt.

‘Hé, Johan,’ roept Maarten iets te hard, ‘We zitten hier!’

‘Zeker Vindicat,’ hoort Minus iemand hardop grommen en hij ziet het geërgerde hoofd van een oudere man. De slungel is nu dichterbij gekomen en steekt haast in slow motion zijn hand op. Als Johan vlakbij is, vervolgt Maarten: ‘Mannen, mag ik jullie voorstellen: Afkomstig uit Heemstede, niet onbelangrijk trouwens en bovendien een van de grappigste en intelligentste mensen, die ik ken, Johan Cats.’

Johan maakt een rondje langs de tafel en Minus is direct onder de indruk van zijn bescheiden houding en nuchtere oogopslag. Het handen schudden gaat gecontroleerd. Hij houdt iedere hand zeker een minuut lang vast en kijkt iedereen onderzoekend aan. Ook degenen die hij al kent. Hij maakt zich bovendien geen zorgen om een zitplaats en blijft na het voorstelrondje rustig in zijn foldertjes bladeren.

‘Ga hier zitten, Johan,’ zegt Maarten, ‘Dan haal ik nog wat bier.’

‘De zorgzame vriend,’ zegt Teun, ‘Laat die jongen zelf een stoel zoeken, op het terras wordt bediend, hoor.’

Charly is het met Teun eens en vult hem aan: ‘Veeg je ook zijn billen af, Maarten?’

‘Noblesse oblige,’ antwoordt hij.

Maarten gedraagt zich nu al anders als Johan erbij is, merkt Minus op en ziet dat Johan naast hem komt zitten. Maar tijd om te kletsen komt er niet, want Charly staat op en wil iets zeggen. Ook Maarten wordt gesommeerd om bij de groep te blijven.

‘Mijne heren,’ begint Charly, ‘Mochten wij aspirant leden van Mutua Fides het al in ons hoofd willen halen hier ter plekke een club te vormen, dan meen ik hier de harde kern van deze jaargroepering voor mij te zien.’

‘We zijn nog niet eens lid,’ zegt Klaas-Jan.

‘En daar zit geen woord Frans bij, Charly,’ zegt Teun, ‘Maar... En bij dit laatste woord grijpt hij zijn glas van de terrastafel. ‘... gelijk heb je, proost mannen, ik ben voor.’

Jeroen, Maarten, Klaas-Jan, Minus en de rest volgen zijn voorbeeld.

‘Maarten ga nou eens zitten, man,’ zegt Klaas-Jan, ‘Dat bier komt echt wel hiernaartoe.’

Minus kijkt om zich heen. Zou het waar kunnen zijn? Dat hij hier, zonder al te veel gedoe, aansluiting heeft gevonden bij een club vrienden, die straks misschien een jaarcup van het corps zou zijn. Hij is gelukkig.

‘Atjoo!!’ roept Jeroen.

Diezelfde avond loopt Minus vanaf de Westersingel richting de Grote Markt. Hij is weer wat op adem gekomen voor een volgende ronde op de sociëteit. Onder het HOOGHOUTD-logo, van de

gelijknamige Noord-Nederlandse jenevermaker. In zijn dronken-schap van die middag had hij er al een beetje bij stilgestaan, maar nu beseft hij pas hoe goed het allemaal loopt, deze eerste dagen van de introductietijd. Natuurlijk had hij van huis uit iets anders meegekregen dan deze jongens uit Heemstede, het Gooi of Wassenaar, maar hij kan qua humor en intelligentie makkelijk meekomen. En wat weten die kakkers nu van het echte leven? Waren ze dan afgelopen april bij het kroningsoproer in Amsterdam geweest? Begrepen ze iets over het leven van bisschop Romero of de boycot van de Olympische spelen in Moskou? Nee, daar hoorde hij ze niet over. Met zijn kijk op de wereld zal hij ze nog verstoeld doen staan. Tevreden snelt hij over de glimmende klinkers van het marktplaatsplein richting de sociëteit met zijn statig grote balkon, waarvandaan het lawaai al klinkt en waarvan menig Groninger vindt dat die studenten zich ook letterlijk verheven voelen boven het gewone stadspubliek.

Met vlotte sprongen sprint hij de treden van het sociëteitsgebouw op. Hij heeft een jasje en een das gevonden in zijn lege semi-studentenhuis en besloten dat hij die wel kon lenen voor deze avond. De hal van Mutua Fides is groot, maar niet zoals hij die zich heeft voorgesteld bij een studenten-vereniging die al zo lang bestaat. Het heeft iets weg van een fabriekshal, vindt hij. Beetje grof, weinig geschiedenis. Wel lijkt de bier- en sigaarlucht voor eeuwig in de dikke houten vloeren te zijn gebeiteld.

Op de trappen naar de conversatiezaal, CZ genoemd, is het extra druk, omdat het de introductietijd voor de hele stad is. Je hoeft dus nog geen lid te zijn om binnen te komen en de strenge regels die aan het lidmaatschap verbonden zijn, zijn deze avonden niet van toepassing. Met een flinke groep studenten passeert hij de zware deuren van de CZ en komt de zaal in. Het is er chaotisch en druk en deze eerste ontmoeting voldoet volledig aan zijn verwachting. Over de hoofden van de honderden studenten heen ziet hij aan het einde van de zaal een gigantische haard. De ruimte rondom de haard is vrijgehouden voor prominente leden. Zij zitten in de houten stoelen en kijken lacherig naar de krioelende mensenmassa. Het schouwspel intrigeert hem. Hoe zou het zijn als hier het kaf van het koren is gescheiden en de echte leden van de vereniging overblijven.

Dan ziet hij links van hem een bar. Het kloppende hart, van het studentenleven, was hem gisteren uitgelegd, maar zo indrukwekkend als deze heeft hij hem nog nooit gezien. Je moet een paar treden op om de bar te bereiken en daar zit hem tegelijkertijd de crux. Wurm je maar eens als nieuweling langs de leden. Van een afstand lijken de studenten wel termieten die haast over elkaar heen kruipen om een plekje te bemachtigen. Om überhaupt te kunnen bestellen is al lastig, laat staan dat je er kan blijven staan om een gesprek te voeren. En al helemaal niet aan bepaalde gedeeltes van de bar, waar blauwe en roze vestjes van de zaalcommissarissen de dienst uitmaken. Minus ziet hoe een stevige jongen met blond haar, voorzien van een blauw vestje, iemand hardhandig van de bar trekt en met een ongegeneerd harde beweging van het podium af duwt. Collega vestjes volgen hem om het ontstane gat achter de grote jongen te dichten. Vervolgens steken ze allemaal hun handen in de lucht en roepen: 'O ja, sorry het is Kei-week, vuile kutknor!' en lachend lopen ze terug naar hun plek.

Net achter dit tafereel herkent Minus Teun, die naast het podium met wat anderen mee staat te juichen. Naast hem Jeroen, die er wat boven uitsteekt en Charly en nog twee anderen. Minus wordt onmiddellijk aan zijn jasje naar deze kring getrokken.

'Dit is Minus,' roept Teun en hij draait Minus om. 'Jeroen en Charly ken je, dit is Jonathan, huisgenoot van Charly en lid van Vindicat.'

Minus geeft Jonathan een hand.

'Hé man,' zegt deze, 'Jonathan, derdejaars HFT.'

'En dit zijn Warner en Willem, aspirant-leden.'

Er worden handen geschud en wat dingen geschreeuwd. Minus krijgt meteen een plastic glas met bier in zijn handen gedrukt. 'Ad fundum!' roept Jonathan lachend, dicht bij Minus' gezicht. Warner maakt een beweging waaruit Minus begrijpt dat het glas in één keer leeg moet en dat doet hij.

'Perfect,' zegt Jonathan, die meteen Teun aanwijst. 'Nieuwe bieren!'

Teun kijkt wat bedrukt, maar gaat akkoord. Hij zal wel moeten. Als hij aanstalten wil maken heeft Jonathan al oogcontact met een zaalcommissaris die in de buurt staat.

'Chief! Yo, Stemerlink, heb je wat introductiepils voor deze potentiële club? Regel dat even, lul!'

De jongen in het blauwe vestje moet lachen en tot verbazing van de jongens wenkt hij hen het podium op. Hij zet zijn handen aan zijn mond en roept naar de bar: 'Commissiebier, korte zijde, doe maar een blad!'

De oudere student wenkt de wat schuchtere groep om hem te volgen. Binnen een minuut wordt er over de hoofden van andere jongens en meisjes een blad met echte glazen bier geserveerd. De jongens kijken elkaar aan en glunderen bij deze gastvrijheid. Iemand naast Minus legt uit dat je geen pils moet zeggen, want dan krijg je afwaswater en geld is straks niet nodig. Dat gaat via je Beer gaat waarmee je op rekening kunt drinken. 'Mooie tent!' schreeuwt Jeroen en hij trekt twee bier van het blad om uit te delen. Stemerlink, lacht en proost met hen en roept: 'Mooi! Nieuwe leden! Belangrijk!'

Minus proost terug, zet het glas aan zijn mond en gooit hem leeg in zijn keel. Wow dat begint goed. Hij buigt naar Warner en vraagt: 'Hoe kom jij hier eigenlijk verzeild?'

Warner heeft een keurig, maar gescheurd jasje aan met een streepjesdas. Hij heeft een puntige neus en kleine knijpende ogen. Zijn sluike haar valt over een opvallend groot voorhoofd en zijn lach is aanstekelijk. Minus mag hem wel.

'Uit Amsterdam,' zegt hij lachend, 'ik had geen zin om daar te studeren en wilde weleens wat anders. De meeste van mijn vrienden bleven daar.'

'Charly komt ook uit Amsterdam,' zegt Minus, 'Kennen jullie elkaar al?'

'Nee, ik ken hem pas net. Hij zat op het Amsterdams Lyceum, ik op het Vossius. Andere scene denk ik.' Scene, denkt Minus, typisch Amsterdam: 'Wat ga je doen hier?'

'Drinken vermoed ik,' lacht Warner, terwijl hij zich in de drukte van het podium staande probeert te houden.

'Nee, wat ga je studeren, bedoel ik.'

'Ja ook, maar eerst drinken.' Warner slaat Minus op zijn schouder. 'En jij doet mee.'

Net als Minus het gesprek wil voortzetten, brult Stemerlink: 'En nou opzouten sjaarzen! Van het podium af!'

'Ik haal wel bier,' oppert Teun nog, maar hij wordt bij zijn das gegrepen en naar achteren geduwd. Een groep ouderejaars schreeuwt dat het nu veel te druk wordt en beginnen te duwen. De kluwen opeengepakte studenten wordt als een kudde geiten bijeengedreven.

'Opzouten!' roepen nu alle andere vestjes, 'Het is mooi geweest, eerst lid worden dan mag je terugkomen!'

'Over drie jaar,' gilt een verhit meisje in het oor van Charly. Deze moet lachen steekt zijn handen ter overgave in de lucht en beweegt richting de zaal. Warner en Minus worden gezamenlijk weggeduwd. Als ze weer in de zaal staan, in de nog grotere drukte, komt Charly ineens met zes bier aangelopen. Teun is verbaasd over zoveel snelheid, terwijl Charly lacht.

'Van een blad afgetrokken. En die gast uitgescholden voor kut feut. Toen mocht ik ze meenemen.'

Hij deelt de glazen uit en Minus kijkt om zich heen. Hij geniet van de chaos en is van plan om heel erg dronken te gaan worden. En terwijl hij met grote ogen alles in zich op probeert te nemen - het lawaai, de meisjes, de houten kroonluchters, de oude in blauw en rood leer gestoken sociëteitsstoelen, de nieuwe vrienden - kijkt hij plots in het gezicht van Johan, die vlak voor hem staat. Een ontspannen blik is zijn deel gevolgd door een hemelse glimlach. Minus kijkt even opzij naar Warner, maar ziet dat Johan zijn ogen niet van hem afwendt.

'Warner en Minus,' lacht Johan dronken. 'Zulke vrienden wens ik iedereen. Maar deze hou ik voor mezelf.'

Een ongezouten liefdesverklaring. Een moment waarvan je meteen aanvoelt dat je het nooit meer wilt vergeten. De gelukzalige glimlach van Johan, aangevuld met de pure goedheid in de ogen van Warner. Minus weet dat hij niets hoeft te zeggen.

Zo is het goed.